

شرح رساله حقوق

«حق الحجة ان تعلم انه وفادة الى ربك و فرار اليه من ذنوبك و به قبول توبتك». این جمله، پس از بیان آن دو حقی که در جلسات گذشته اشاره کردیم، اشاره به این دارد که با حج و به سبب حج، توبه تو پذیرفته می‌شود. این دیگر جزء حقوق نیست؟ این ثمره و نتیجه است.

پذیرش توبه به سبب حج

حق حج را بیان کردند: یکی اینکه بدانی که «انه وفادت الى ربك» و بدانی که «انه فرار اليه من ذنوبك»؛ آن دو حق را توضیح دادیم. سپس می‌فرماید: به سبب حج، توبه تو قبول می‌شود. این، اثر و ثمره حج است. یعنی چه که به سبب حج توبه تو قبول می‌شود؟

در اینجا نکته مهمی که باید مورد توجه قرار گیرد این است که برای حج، یک سری آمادگی‌های قبلی لازم است که اگر انسان با این آمادگی‌ها پیش رود، می‌تواند آنها را تکمیل کند و البته چیزهای جدیدی نیز کسب نماید. ظاهر این کلام امام این است که به سبب حج، توبه تو قبول می‌شود. این عبارت دلالت بر این دارد که انسان باید قبل از حج توبه کند، یا در حین حج که به سبب عمل حج، توبه او قبول شود.

در کلامی از امام صادق (ع) وارد شده است (این روایت طولانی است) می‌فرماید: «إذا اردت الحج...» پس از بیان یک سری کارها و تکالیف، می‌فرماید: هنگامی که تصمیم به حج گرفتی، می‌رسد به اینجا: «ثم الغسل بماء التوبة الخالصة من الذنوب»^۱ می‌فرماید: با آب توبه خالص، گناهایت را بشوی. این مربوط به قبل از حج است. می‌فرماید: هنگامی که تصمیم به حج گرفتی، توبه واقعی کن، توبه حقیقی کن؛ همان که خداوند متعال در سوره تحریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا»^۲ بنابراین، توبه پیش از حج باید صورت بگیرد. اما قبول توبه به سبب حج است.

در روایتی از پیامبر خدا (ص) وارد شده است: «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ؛ فَإِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ، كَمَا يَنْفِي الْكِبَرُ خُبَّ الْحَدِيدِ»^۳. می‌فرماید: دائماً حج و عمره به جا آورید؛ زیرا این دو، فقر و گناهان را از بین می‌برند، همان‌گونه که کوره، زنگار آهن را از بین می‌برد. این آهنی که در کوره می‌گذارند، زنگارش از بین می‌رود. حج و عمره نیز گناه و فقر را این چنین از بین می‌برند.

همچنین روایتی از امام باقر علیه‌السلام وارد شده است: «مَنْ أَمَّ هَذَا الْبَيْتَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا، مُبْرَأً مِنَ الْكِبَرِ، رَجَعَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»^۴. امام باقر علیه‌السلام می‌فرماید: کسی که به نیت حج یا عمره به زیارت این خانه برود و از کبر مبرا باشد (عجیب است) اینها همان آمادگی‌هایی است که قبل از حج باید در خود فراهم کرد. این طور نیست که کسی با همان حال و هوای همیشگی، با استکبارش، با تبخترش، با عدم توبه، همین‌طوری و بدون این که هیچ تغییری در بدو امر یا قصد تغییر در خودش ایجاد کند، برخیزد و به آنجا برود و انتظار هم داشته باشد که همه اینها حاصل شود؛ این امکان ندارد. می‌فرماید: کسی

^۱ مصباح الشریعه، صفحه ۱۴۲.

^۲ سوره تحریم، آیه ۸.

^۳ الکافی، جلد ۸، صفحه ۱۸۶.

^۴ الکافی، جلد ۸، صفحه ۱۷۹.

که به قصد حج یا عمره یعنی واقعاً خالصانه برود، نه برای به رخ کشیدن و بر سر زبان‌ها افتادن، و از کبر میرا باشد، استکبار بدترین خصلت آدمی است، این آدم، بی‌گناه برمی‌گردد، مثل روزی که از مادرش متولد شد؛ یعنی هیچ‌چیز از گناهان او باقی نمی‌ماند.

شیخ صدوق در ثواب الاعمال و عقاب الاعمال می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَغْفِرُ لِلْحَاجِّ وَلِأَهْلِ بَيْتِ الْحَاجِّ وَلِعَشِيرَةِ الْحَاجِّ وَلِمَنْ يَسْتَغْفِرُ لَهُ الْحَاجُّ»^۱. می‌فرماید: خداوند تبارک و تعالی خود حاجی را، خانواده حاجی را، عشیره حاجی را، و هر کسی را که حاجی برایش طلب آمرزش کند می‌بخشد. البته این بحثی دارد، که در جلسه بعد به آن می‌پردازیم.

«والحمد لله رب العالمین»

^۱ ثواب الاعمال، صفحه ۴۶.